Forsiranje otoka

Miličić, Juraj John

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:215:536099

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb

Sveučilište u Zagrebu
Akademija likovnih umjetnosti

DIPLOMSKI RAD

Forsiranje otoka

Juraj John Miličić

Mentor: izv. prof. Zlatan Vrkljan

Zagreb, veljača 2018.

Sadržaj:

1. Uvod.....3

2. Banalnost i svakodnevica.....4

3. O slikama.....5

4. **Pelegrini**.....7

5. **Tovorski Bok – dnevnik litnjeg vršolovstva**.....10

6. **Sveti Klement**.....13

7. **Sv. Jerolim i kako je nona vidila kita**.....17

8. **Sušac**.....19

9. **Borca**.....21

10. Otok kao univerzalna tema.....23

11. O procesu i pogledu na rad.....26

12. Literatura.....29

1. Uvod

Diplomski rad sastoji se od kratkih tekstualnih opisa i šest slika koje su izvedene u tehnici ulja na platnu. Slike su nazvane po uvalama i otocima u blizini otoka Hvara koji su u određenoj mjeri, bliski mojem poznavanju. Svrha rada je predočiti slike i tekst u komplementarnom odnosu u kojem oba medija sugeriraju istu atmosferu i povod za nastankom. Uvod se sastoji od sažete analize tekstualnog i slikarskog dijela. Slike koje prezentiram u diplomskom radu su rezultat petogodišnjeg iskustva studiranja, utjecaja i naučenih obrazaca. Pomoću tih obrazaca mogao bih lako analizirati svoje radove, ali ne bih mogao objasniti njihovo nastajanje. Tekstualni dio diplomskog rada sam shvatio kao priliku za eksperimentiranjem u novom danom mediju.

2. Banalnost i svakodnevnica

Tekst se sastoji od osobnih i tuđih opisa događaja na određenim lokacijama te služi mozaičnom i epizodnom nabrajanju detalja. Slike i njima pripadajući tekstovi svrstani su na sljedeći način:

- **Pelegrini** - zapisi Jure Carića o ribarstvu iz knjige „Otok“ Marina Carića
- **Tovorski Bok** - popis ljetnog ulova sa vršom iz osobne bilježnice
- **Sveti Klement** - kratka povijest ljudskog bivanja na istoimenom otoku
- **Sveti Jerolim** - nonina priča o kitu
- **Borca** - popis zvukova dana 13.07.2017. godine od 13.00 do 14.00 sati
- **Sušac** – dio poglavlja „Niki judi gredu u smart kako na pir“, „Otok“, Marina Carića

Smatram kako je ovakav postupak u opisima slika bilo nužno provesti kako bih sažeo opći dojam koji sam želio ostvariti, ali i kako bi se izbjegla statičnost i nepotrebna liričnost naspram analitičke intervencije. Ono što mi odbacivanjem liričnosti preostaje je naglasak na banalnosti određenih mehanizama tradicije koje zajednica na tim mjestima njeguje. S mehanizmima sam i sam u djetinjstvu bio upoznat, ali ih, kroz daljnje odrastanje i odlaskom s otoka, doživljavam kao strane ili simbolične prilikom vlastita angažmana u njima. Jednostavnije rečeno, ne mogu se poistovjetiti s niti jednim Hvaraninom koji je svoj život proveo na tom otoku, ali mogu pretpostaviti što bi takvom čovjeku bilo važno ili o čemu razmišlja jer su me ti ljudi odgojili. Odlučio sam se u radu osloniti na takve pretpostavke jer ih smatram izvorom imaginacije i osobnog pogleda. Ne bih ipak naglašavao vjerodostojnost podataka i direktnu povezanost s lokacijama koje prezentiram, već veću važnost pridodajem iskorištavanju tekstualnog medija i eksperimentiranju u njihovim formama.

Opis određene atmosfere banalnim događajima ima stilskih prednosti u prikazu izvornog dojma, a i dopušta ironiju ili humor. Banalnost mi dalje nudi i priliku da tekst bude prikazan kroz formu nekakvog diskontinuiranog romana, i da ovaj pokušaj objašnjavanja svog likovnog izražaja, ima

dojam priče. Izvore u drugim knjigama nalazim u „Otoku“ Marina Carića, „Izgubljenom zavičaju“ Slobodana Novaka, „Mediteranskom brevijaru“ Predraga Matvejevića te u manjim tekstovima koji se bave temom života na otoku i ponekim znanstvenim arheološkim tekstovima.

Otok u svojoj riječi ukazuje na izoliranost, zemljopisnu i duhovnu te na podvojenost prostora i ljudi zadanim im okvirima. U takvoj atmosferi svakodnevnica zauzima ulogu mitološkog i simboličkog, oblik pripadnosti i sredstvo kojim se taj svijet zatvara u svoj krug. Zato se cjelina pokušava prikazati analizirajući detalje bivanja koje bi netko na tim lokacijama mogao posjedovati. Drugim riječima, moglo bi se utvrditi da okolina posjeduje određene obrasce po kojima prepoznaje pripadnost. Ne želim iznositi zaključke i značenja događaja koje povezujem s lokacijama, već ih u svim svojim oblicima prihvaćam kao vjerne opise svojih slika.

Tekstualni oblici također su odabrani jer se kroz njih mistificira jezik kojim se predstavljam. Važno mi je da je sam tekst svjedok govora i ponašanja, i da svaki u širem smislu služi opisu istog diskursa.

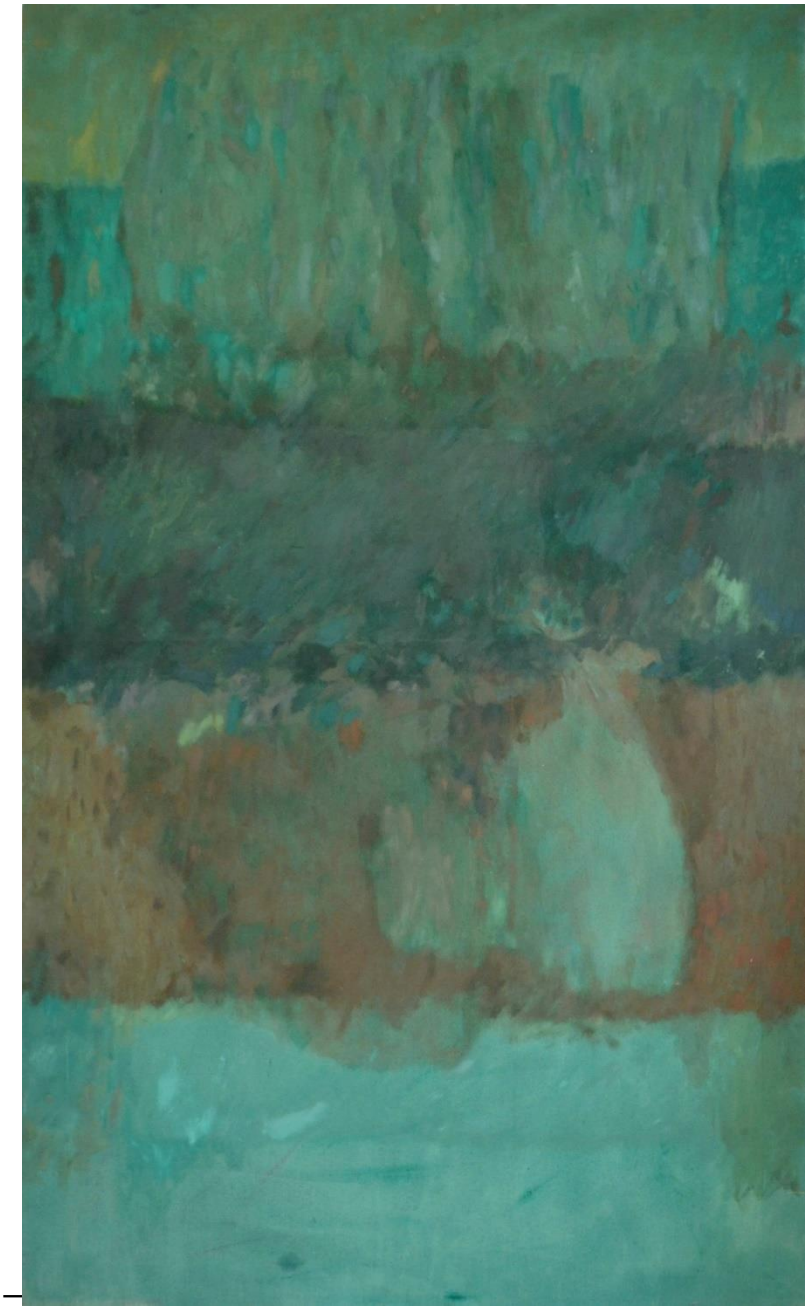
3. O slikama

Slike su formata 200 cm x 120 cm rađene tehnikom enkaustike i ulja na platnu dok je jedna napravljena s ugljenom i kredom. Razlog za upotrebom takvih slikarskih tehnika znatiželja je za neopterećenim pogledom na tradicionalni medij slikarstva koji je bio važni dio nastavnog programa na svakoj od proteklih godini studiranja. Ono što sam na Akademiji naučio kroz tradicionalne metode ne mogu pokušati shvatiti drukčije nego kroz praksu koju sam, ponovno kroz svoje školovanje bio primoran provoditi kroz zadatak, i s jasnim ciljem. Pretpostavljam da mi je diplomska godina služila da pokušam sagledati, proširiti ili odbaciti praktične i teorijske dijelove obrazovanja na Akademiji, a slikarstvo shvatim kao ništa drugo nego potrebu prezentiranja svog jezika u danom mediju.

Motive za slike sam odabrao među detaljima na koje sam nailazio svakodnevnim kretanjima po Zagrebu i smatrao da si odgovaraju u kompoziciji i likovnim rješenjima. Detalji koji su me najviše estetski privlačili bili su dio slike „Crvene konjice“ Kazimira Maljeviča koju sam prije dvije

godine vidio u Beču. Potom mali detalji slika koje sam napravio u prijašnjim godinama školovanja; površina podija na kojem poziraju modeli u akt-sali; tramvajske tračnice kod Strojarske ulice; tračnice na Zapadnom kolodvoru pa sve do Vodnikove ulice; jedan išarani prometni znak i mnogo drugih naizgled nepovezanih objekata. Većinu tih objekata viđao bih svaki dan na putu od stana do fakulteta i nikada ih ne bih propustio nanovo primjetiti. Naslikao sam ih, u početku se držeći tih privlačnosti kao nečeg važnog i novootkrivenog, iako takav osjećaj često splasne puno prije no što se slika dovrši. Mogao bih navesti neke opće primjere iz likovnih teorija; zašto su neke kompozicije i odnosi privlačni i koliko ih se može u navedenim detaljima razaznati, ali ne vjerujem da mi estetsko mišljenje u toj mjeri diktira ono naučeno o likovnoj teoriji već izbor motiva prepuštam intuiciji. Pokušavam slijediti slikarsku "ravnodušnost" koju se trudim naći kada odlučim čime se u slici bavim, i po meni je ona jedan od pokazatelja osobnog pristupa. Ta ravnodušnost se javlja kao posezanje za vlastitom logikom i nije nešto što karakterizira kako slikamo, već vrsta imanentnog pravila kojim se uvijek poslužimo, a koji se nikada potpuno ne primijenjuje, dakle ne označava slikanje kao rezultat, nego njime dominira u praksi. Radi se dakle, o mehanizmu ili misli koja nas inspirira da je opet primijenimo. Slike su rezultat privlačnosti suptilnih detalja na ulicama Zagreba i služe vizualnom prikazu odnosa čovjeka i okoline. Nazvao sam slike po otocima i uvalama kojima pridajem važnost također samo zbog određenih trenutaka u životu koji su me s njima spojili.

4. Pelegrini

Pelegrini je zajednički naziv za šire područje šuma i uvala na krajnjoj zapadnoj strani otoka Hvara. Uvale Pelegrinija su se povijesno koristile za izlov plave ribe s mrežom migavicom, a treunutno je ono zajedno s okolnom šumom zaštićeno prirodno područje na kojem obitava nešto jelena, muflona i divljih svinja. Daljnji tekstovi uzeti su iz knjige Marina Carića – „Otok“ iz poglavlja *Ribanje* u kojem njegov djed Jure Carić prepričava uspomene dok je radio kao ribar.

Govorenje šesto

Jednoga sam dana bio u Pelegrinu sa mrežom migavicom i do posli podne smo ulovili oko četrdeset kila razne ribe. Nakon malo vremena je puhalo malo bure i digli jedno jedro i došli do Pelegrinske. Tu smo učinili jednu poštu i onda otišli na Tocilo i tu nabrali šume i ispekli malo ribe. Kad smo došli vonka družina me moli: „Barba Jure, večeras je ples homo ča doma„(ali kad bih ja nešto odlučio nije bilo onoga koji bi to razvrgao). I tako smo došli u Duboku i čekali smo izvukli mrežu na žalo bit će oko 500 kila palamidih i pokojni brat Miko se svukao gol za jednu po jednu bacit u brod, a bila je jedna od četiri kila i tu smo njemu darovali. Uhvati vesla i vozi put Hvara.

Govorenje sedmo

1920. godine bila je Velika srijeda i govori meni pok. otac, kako bi bilo da mi večeras idemo u Pelegrin kušat sreću i to sa budelima za srdele i migavicu i otišli put Pelegrina bili smo četiri brata i otac peti, kad smo došli ispod Vele Garške počeli smo loviti na kanjce da imamo ribe za večeru i tako smo ulovili dva kila kanjaca i piraka i kad smo došli na uvalu Duga išli smo na kraj očistiti ribu i iskuhati brujet večerali i poslije pribrali mriže i migavicu i kad je već bila ura da se baci migavica ostavili smo brata Mikota na kraj, mi smo počeli bacat migavicu, a u međuvremenu vidimo palamide kako idu prema uvali Duga i kad došli na drugu stranu uvale i iskrcali smo brata Dinka, a mi smo, ja, otac i brat Prošpe, morali poć na Malu Parju baciti budele za srdele i tako mriže stali u more oko pedeset minuta i ulovili smo oko jedan kvintal sardel i vozeć prema uvali Duga ona dva brata su dotegla na žalokola od Migavice, ali nismo ulovili niti jedne palamide kakav je to napor bio za ona dva brata koja su dotegla migavicu do žala to valaj pitati jednoga koji je prije kušao taj rad.

Govorenje osmo

Dana 4/IX 1967. god. dogodio se jedan nezapamćeni doživljaj u morskom ribarstvu a taj glasi:

U večer označenog datuma jedna mreža plivarica vlasništvo jednog ribara iz Jelse došla je u naše more i budući da je našla slobodno lovište zvano Spilice i tu su kao po običaju užgali ferale i oni sami nisu znali kolika je masa srdela njima pod svijeću. I kada su došli na položaj gdje se može zapasat riba bacili su mrežu i kada su povukli olovo na levut onda su stopro vidili kolika je masa rive u njihovoj mreži i nije preostalo drugo nego su počeli sa špurtilima grabit ribu i napunjat brode imali su kao što obično imaju sve mreže samo tri broda i kada su ih napunili onda su tek vidili koliko je još ribe u mreži i kako mi priča vlasnik mreže sreća da se je riba nekako uznemirila i tako nam je rasparala oko 40 metara mreže i tada se je počela izvlačit iz mreže, ali smo isto bili na velike muke dok smo oslobodili mrežu i tad smo uputili

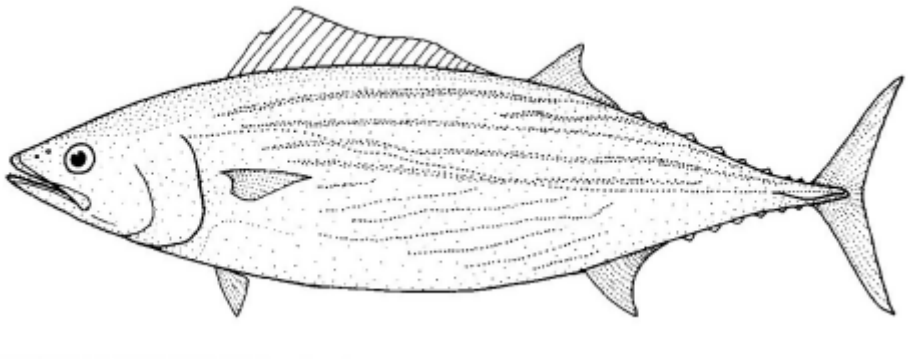
motore iako je za našu nesreću bacilo živo jugo tako da smo morali cijeli put bacat more iz brodova koje je preljevalo preko njih, ali valja znati, da gdje se je riba ulovila ima do Jelse oko 20 kilometara i došli u Jelsu kasno pred noć i nije ostalo drugo nego pozvati mještane upomoć da mi pomognu posolit ribu i tako su me nekako spasili.

Govorenje deveto

U ljeto 1902. god. došao je u Hvar iz Trsta neki pok. Lorini kji je bio šef ribarstva za Istru i Dalmaciju. On je došao sa jednim malim parobrodom lučke kapetanije, iz Trsta donio je jednu svjetiljku na karbid i neke mreže zvane budele i on je tražio dvije gajete sa šest ljudi za otići pravit eksperimente svijetlit na otvorenom moru i zapasivat se mrežama. Tada se je ponudio načelnik općine Hvar sa tri čovjeka i on je nagovorio mog pok. oca da dođe i on i tako smo mi našli još jednog čovjeka i pogodili smo se svaki brod sa tri čovjeka 7 forinti dnevno.

Istog smo dana otputovali ali nas je on vukao sa svojim parobrodom i stigli smo istu večer u Lastovsko more, kušali smo nekoliko noći ali nije bilo uspjeha čak smo išli na Sušac, a iz Sušca smo išli do Gruža a posli dva dana otputovali put otoka Mljeta. U Gružu do tada još nije bilo ni tranvaja ni auta nego je bila neka vrst kućice sva u staklu, a vukla su je tri konja i to su nazvali Omnibus. Iz Mljeta smo stigli u Velu Luku i tu smo bili isplaćeni.

Od toga sam dana postao u pravom smislu ribar. Morao sam učiti na pamet morske struje, pozicije gdje se može bacit mreža, gdje su grebeni u moru za koje može zapeti mreža i rasparati se. Nije bilo kao danas onaj koji uči za kuhara ili konobara najprije mirišu dobru hranu, a kadgod je i kuša, dočim sam ja morao onako mlad kušati svu gorčinu života, mokrine i zime.

Palamida

5. Tovorski Bok – dnevnik litnjeg vršolovstva

Ovo sam ljeto sam zajedno s prijateljem Jurom Tudorom kupio vršu - sarcenu i pratio u bilježnici količinu ulova i metode pripreme ješke.

17.7. Vorša se parvi put hitila u Pelegrinsku valu na desetak metara dubine, a plovkom na dva metra dubine jučer, u vršu je stavljena pašta od sardelih i kruha i sve to zgurano u bocu i zavezano unutar konstrukcije. Bilo je lipo vrime i ni bilo puno svita u vali. Čapali su se dvo ugora i murina pa smo murinu bacili u more.

18.7. Opet je vorša u Pelegrini i opet dvi murine i ugor. Murine su jos izrigale neke male ribe dok smo vadili vršu. Ponavljamo proces sa paštom i bacamo murine dalje od vrše.

19.7. U vorši je opet jedna murina pa kupimo sve i nosimo opremu u Tovorski bok jer je puno bliži Hvaru, a i iz znatiželje. Stavljamo samo staroga kruha što se skupilo doma i bacamo na pješčano dno, dvanaestak metara dubine, plovak dakle, na oko četiri metra dubine.

21.7. Pregledavamo voršu i vidimo da ima malo ribe unutra i puno kruha pa sve vraćamo u more .

23.7. U vorši hvatamo hobotnicu, nešto malo picih i murinu koju bacamo oko Galešnika, kilometar dalje od vorše. Ovaj put bacamo štrudele, krafne, hrenovke i buhtle koje su nam u pekari dali jer bi inače bacili tu hranu u more.

24.7. Dvije murine koje su izrigale ostale male ribe. Također, deserti se iz pekare još nisu dobro raspali pa vadimo murine, ponovno ih bacamo daleko od vorše i sve spuštamo nazad. Stavljamo novu zalihu krafni i štrudela.

26.7. Oko tri kile male ribe, pici, bukve, ušate. Vidimo da ribe ne jedu ipak slatke dijelove mamca pa se sve lijepi po vrši. Čistimo vršu i sutra bacamo stari kruh.

29.7. Dvije hobotnice i ogromna murina. Murinu ovaj put ubijamo iz straha jer je prevelika i bilo bi je opasno izvlačiti iz vrše. Vršu nosimo petnaestak metara od luke i bacamo je ispod brodova na desetak metara dubine. Ovaj put miješamo paštu od kruha i vegete i stavljamo sve u spremnik od cedevite s probušenim rupicama. Bacamo na muljevito dno.

1.8. Jedna velika hobotnica i pet ušati. Ponavlja se isti proces s vegetom i kruhom.

3.8. Ponovno oko dva kila ribe, ali jako malih. U vršu opet ubacujemo kruh i bušimo rupice na vegetu i ubacujemo je cijelu.

5.8. Gotovo ništa ribe, a vegeta se pokvarila u moru i usmrdila cijelu vršu. Prenosimo je na vanjsku stranu Stipanske i bacamo skroz uz kraj na dvanaestak metara dubine. Bacamo samo stari bijeli kruh.

9.8. Jedna hobotnica i tri male ušate, dva pica. Nosimo vršu pedesetak metara dalje i opet je bacamo uz kraj. Opet stavljamo samo bijeli kruh.

11.8. Murina i dva, tri mrtva pica unutar vrše. Sve kupimo, murinu bacamo u more i nosimo opremu nazad u Ščikovi bok. Punimo je bijelim kruhom i nešto sardela u paštu.

14.8. Tri kila male ribe, picih, jedna hobotnica, dva, tri volka. Nemamo kruha pa ništa ne stavljamo.

17.8. Dižemo vršu iz mora i dobro je očistimo od algi i spremamo sve u konobu. Turistička sezona je u punom zamahu i već dugo nema vremena za obilaženjem vrše.

6. Sveti Klement

Sveti Klement naziv je najvećeg i Hvaranima najvažnijeg otoka među paklenim otocima. Proteže se kroz dvadeset i dvije uvale, od kojih su važnije Palmižana, Vlaka i Soline. Opis moje istoimene slike pokušat će sažeti povijest ljudskog bivanja na otoku.

Prvi ga nastanjuju Iliri, ali jedino što je preostalo od njih su grobne gomile i kosti kod Momića Poja, a u 2. stoljeću u uvali Soline, Rimljani grade vilu i bazene za kupanje u ljekovitom blatu. Nalaze Ilira i Rimljana otkrio je Grga Novak, znanstvenik i arheolog porijeklom sa Hvara. U 14. stoljeću dominikanci grade crkvu Sv. Klementa te obrađuju polja i sade lozu. U 15. stoljeću Mletci raspodijeljuju ostalu zemlju oko Palmižane, Vlake i Momića Poja, ljudima koji su pomagali Dominikancima i ostalim poljoprivrednicima. Prema broju pogodovnika, vidimo da je poljoprivredna eksploatacija škoja bila vrlo intenzivna i daleko iznad današnje obrađenosti. Većina pogodovnika ima zemlju u predjelu Velog poja - najvećeg i najplodnijeg predjela otočja. Drugo veliko polje - Momića poje, u ovim se dokumentima ne spominje, jer je očito toponim nastao kasnije. Polje je međutim zasigurno bilo davano u zakup, pa pretpostavljam da se imena vlasnika kriju u općenitoj oznaci lokaliteta „sup scolio sancti Clementis“. Vinogradišće i Ždrilca, dva manja polja, također su bila obrađivana. Općina je zatim davala i krševite terene obrasle makijom radi ispaše (Stare stani, Okorija, Dobri otok, predio Duboka itd.) Pogodovnici su različitog staleža i imovinske moći. Od plemićkih porodica spominju se ove: Gazarović, Mixa, Silvestris, Dekojević Bobozoblić, Stipičević i Klišanić. Od zanatlija se spominju: solar Vukan, Nikola brodograditelj te Katarin postolar. Vlasnik najvećeg dijela zemlje na škojima bila je porodica de Primo - vjerojatno talijanskog podrijetla, koja se poput porodice Bevilaqua, de Pace i drugih, naselila u Hvaru početkom 15. stoljeća. Dokumenti nam otkrivaju i postojanje poljskih kućica, vjerojatno suhozidina. Sve su locirane u predjelu oko Velog poja, no za pretpostaviti je da ih je bilo na ·drugim obradivim posjedima. Vlasnici ovih kućica su Katarin Mixe, brodograditelj Nikola, Pavao Miljetković i Juraj Grk.[1]

Uz crkvicu sv. Klementa, ruševne ostatke villae rusticae u Solinama, te ilirske kamene gomile, ovo su bili jedini građevinski objekti na otocima. Podaci su dalje šturi o bivanju na otoku sve do 19.

[1] M. Petrić, *Nekoliko podataka o hvarskim škojima u 15. stoljeću*, 2014. g., *https://hrcak.srce.hr/125529*

stoljeća gdje se spominje obnova crkve u spomen na Višku bitku. Sveti Klement do 20. stoljeća služi mještanima prvenstveno za uzgoj vinove loze, i nekih stotinjak godina, do kraja prvog svjetskog rata, na Solinama se soli srdela. Do 19. stoljeća u uvali Vlaka živi oko sedamedesetak ljudi. Početkom 20. stoljeća Eugen Maneghello nasljeđuje Palmižanu i u uvali Vinogradišće gradi kuću i Arboretum koji se preko njegovih potomaka razvio u šumu kaktusa i borova te je zaslužan za početak turizma na Paklenim otocima.

Od šeste do trinaeste godine svako sam ljeto provodio u uvali Soline. Živio bih u šumi ispod sela, koju je otac, kao dio obitelji Kronjac, s još nekoliko Kronjcevih, imao u nasljedstvu. Otac bi dolazio s planovima za kuću, posjetiti ljude što su još živjeli u selu, pomagao u branju grožđa, a brat i ja bismo plivali, hvatali divlje kokoše, istraživali puteve. Stalno sam crtao ogromne kaktuse i gustu šumu, neuredne ljude što su tamo živjeli i bilo mi je drago biti dio nekog opskurnog prostora. Zamišljao sam da je mjesto toliko čarobno da privlači i mijenja ljude kao Macondo u „Sto godina samoće“ i bio sam uvjeren da treba na tom mjestu ostati i otkrivati njegove tajne.

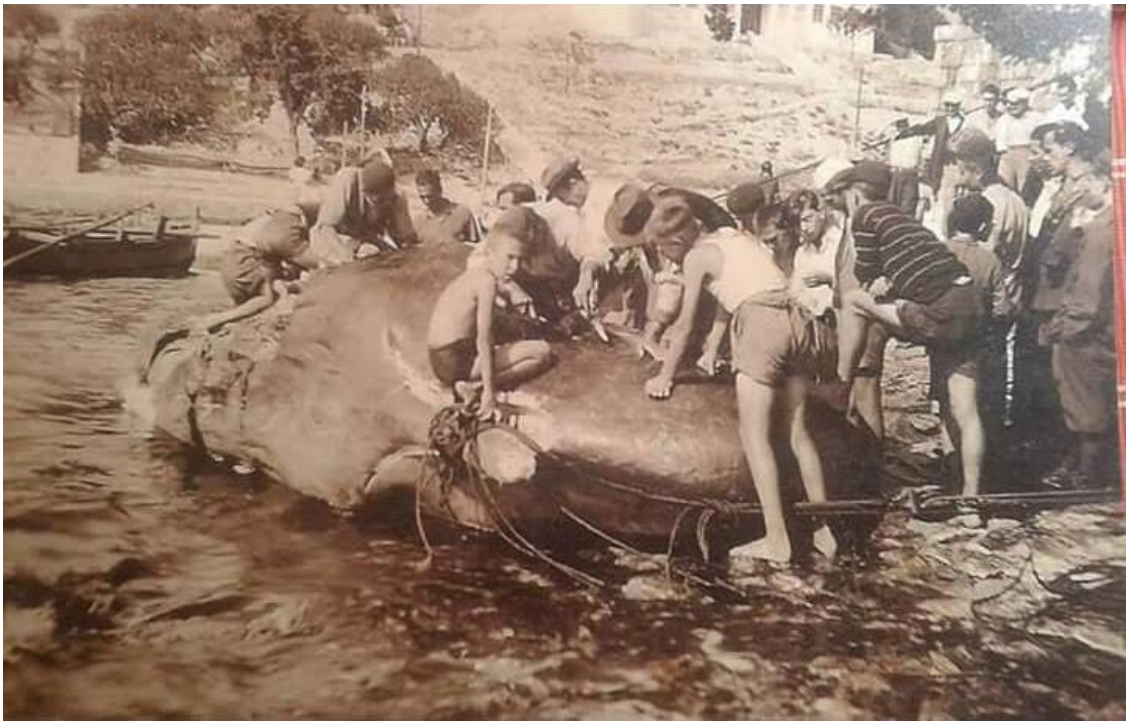
Poslije sam naučio voziti brod i nas pet prijatelja bi otišlo u šumu, pekli bismo meso, tukli gomile i potpisivali se na kaktuse. Zatim sam počeo raditi svako ljeto, a Kronjčevi su se, u nemogućnosti dogovora, odlučili prodati zemlju jednom zainteresiranom stranom kupcu. Također, očevi su prijatelji na otoku umrli ili se preselili u neki veći grad i vraćali se samo preko ljeta. Mislim da tamo sada živi troje ljudi koji kuće preko ljeta pretvore u restorane, a zimi rade u polju.

Možda sam bio previše simboličan u ovom prikazu, oslanjajući se na djetinje romantiziranje mjesta i prostora. Otuđenje od Sv. Klementa pripisujem neizbježnim prilikama koje sam si vjerovatno mogao prilagoditi, ali mi je nažalost postalo manje važno i zanimljivo biti dio zajednice škoja (lokalni naziv za Sveti Klement).

7. Sv. Jerolim i kako je nona vidila kita

Nona: „E ovako, ona ti se nasukala i to nisu zvoli kit nego ulješura i kako je tin kit bi ogroman i zatvori dobota cilu valu, onda su ti Talijonci sa brodon Vedetta, tako su ga zvali ne znon sad je se spominjem, dovukli njega u Križa na žolo isprid Franjevcih. I kit je bi vežen od muleta Križa do Hotela Dalmacija, ovako (radi pravocrtni potez rukom) poprijeko. Meni ti je to u ocima, jo son bila molo...cekoj, tamo šest... devet godišć. I ništa, to ti je doša cili For, a For je bi moli, malo Gojava, Groda i to. Bi je doživjaj pogotovo nami dici, to smo se sve provukuvoli, parvo odraslih ni puno bilo ca su išli u partizane ili se posakrivali od Talijoncih, tako da smo uglavnom žene i mi dica tarkali to cudo vidit. A bilo je glodi i svega pa su dozvoljavali (Talijonci) da se kido. Bilo je tega mesa ca se ilo, peklo, kuholo. Bin je rat i ni For imo butigih, barenko da lavuraju a ni se ni kontaktiralo sa neprijateljem. Bila je izolacija, cetardeset i treća. Pari mi se da je tad bi kit jer cu Talijonci barzo kapitulirali pa su došli Nijemci. A štajun...pari mi se proljeće. Cini se sapun od tega kita tako da je cili for smardi na tin loj. To mi je mati znala kako od masnoće napravit sapun, jo son bila molo i gledola. A je ko prin bado dicu? Ma son bila žbirasta pa son se penjala. Tako da ne znon ca su poslin od tega kita napravili. Govori niko da su mu kosti u Franjevcih, a niko da su ga odinili u valu od Svetega Jerolima i tamo ga hitili u more. Cili život ti mene tin kit prati, neću ga nikad zaboravit.“

8. Sušac

Sljedeći tekst je dio poglavlja „Niki judi gredu u smart isto kako na pir“,Otok,Marin Carić, naklada cdd, 1977.

Bartul je tražio kišobran po sobi jer je brod iz Splita već pristajao uz mol i, premda je padala kiša, Bartul nije htio propustiti glavni jutarnji događaj. Majka, videći ga kamo se sprema, reče: »Sinko, ne hod vanka, meni vaja umrit«. No Bartul je već bio pronašao kišobran i odtopotao je niz drvenu skalinu van. Stigao je taman da pomogne stricu dogurati skale do prove broda. Nisu se putnici svi još ni iskrcali kad mu je prišao Mate i primio ga za rame: »Umrla ti je mater ovi čas«. A sve je to vrijeme gluha nona stajala naslonjena na prozor i promatrala brod i ljude na rivi i nije znala što se dogodilo.

Antonio je sjedio za stolom i držeći desnom pulas lijeve ruke govorio: — Na, gotovo, još malo, još malo, evo je, došla je partenca. I tako je, držeći vlastiti pulas, klonuo na stol i umro.

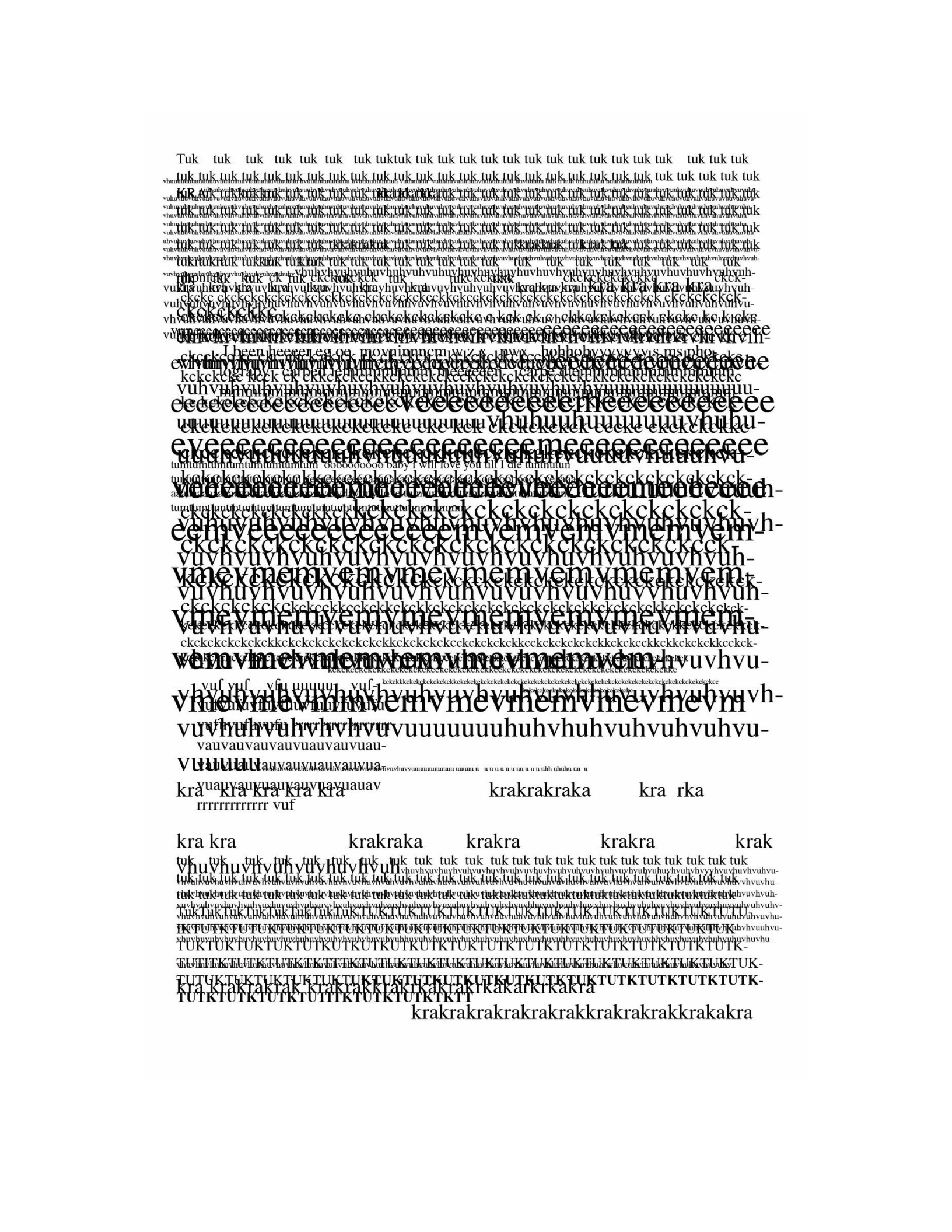

Teta se Luca vratila s polja s vrećom divjega zelja i kako je došla na vrata od kuće počela je vikati da joj pošalju po popa da joj da ulje sveto i svetu pričest jerbo je ćutila smrt u kostima. I sin je otišao po popa, ali kako nije bilo gotovih hostija za pričest, don Šime odluči da će navratiti sutradan i obaviti sve ceremonije odjednom. Teti Luci je bilo žao što je don Šime nije razumio pa je mislila u sebi: »E moj don Šime, nikad vam nije priša, ma ćete sutra ben za ništa dolazit«. A kad je don Šime sutra došao, na licu mrtve tete Luce pročitao je: »E moj don Šime, nikad vam nije priša«.

9. Borca

Popis zvukova dana 13.07.2017. godine od 13.00 do 14.00 sati u istoimenoj uvali.

10. Otok kao univerzalna tema

U svjetskoj i Hrvatskoj književnosti Otok je konstantna tema, ali širokog simboličkog značenja. Otok predstavlja mjesto zatvorenog kruga u kojem zajednica ima snažan odnos s prirodom. Ana Perinić Lewis u knjizi „Otoci otoka Hvara“, poglavlju *Pluralizmi otočnih indetifikacija,* navodi sljedeće:

„U postmodernom razdoblju nastupila su nova promišljanja pojma prostora i mjesta koji su do tada bili percipirani kao homogeni, statični i zatvoreni pa se govori o „prostoru tokova“ (Castells, 2000.), „nemjesta“ (Auge, 2001.), „mjestima bez mjesta“ (Bauman, 2011.). U navedenim se pojmovima zrcali ideja prema kojoj svijet mjesta omeđenih i obilježenih značenjima (dom, grad, regija...) i mjesnim identitetima zamjenjuje svijet prostora kojem je svojstveno heterogenost, brzina i tok (Hubbard, 2008.), ali i prevladavanje „terena“ kao zemljopisno određenog područja istraživanja.

Nakon tradicionalne znanstvene usmjerenosti prema proučavanju vremena, pojavom globalizacije i interneta vidljiva je usmjerenost prema fenomenima prostora, prostornosti i mobilnosti. Prostor postaje analitička kategorija. Zaokret prema prostoru ne razotkriva tek razumljivu činjenicu da je čovjek uvijek već smješten, da uvijek već nastanjuje određeni prostor, nego da on taj prostor oblikuje i efektivno kodira. Foucalt ističe da ljudi ne žive u praznini, već „unutar“ jednog skupa odnosa koji ocrtavaju položaje koji su neraskidivi jedan na drugi i koji se apsolutno ne mogu jedan drugom nametnuti. Brojne su i raznovrsne tekstualne reprezentacije otoka, povijesni pregled otoka kao simbola i „središnje metafore“ u zapadnjačkoj imaginaciji, iznosi John Gillis u svom djelu „Islands of the mind“. Upozorava na dijakroniju konstruiranja i stvaranja otočne izoliranosti, osamljenosti i egzotičnosti. Krešimir Nemec u svom pregledu odabrane suvremene hrvatske inzularne proze izdvaja dominantne reprezentacije otoka u hrvatskoj prozi dvadesetog stoljeća .

Otok kao: Pozornica svijeta (Ranko Marinković)

Tamnica (Petar Šegedin)

Idila i čistilište (Slobodan Novak)

Utopija (Renato Baretić).“

U slikarstvu zapadne kulture otok služi kao povremena tema među pejzažnim motivima i kronološki slijedi simboliku opisanu u gornjem tekstu. Sama tema pejzaža je jedan od popularnijih motiva u povijesti slikarstva. Počevši od 16. stoljeća, provlačeći se kroz razdoblja renesanse (Pieter Bruegel Stariji, Giobanni Bellini), klasicizma (Nicolas Poussin, Claude Lorrain), baroka (Jacob van Ruisdael), Rokokoa, romantizma (J.M.W.Turner, Caspar David Friedrich), realizma, impresionizma i postimpresionizma (Claude Monet, Paul Cezane, Auguste Renoir, Vincent van Gogh, Paul Gaugin), fovizma (Andre Derain, Henri Matisse, Raoul Duffy), ekspresionizma (Franz Marc, Ernst Ludwig Kirchner), moderne američke umjetnosti (Georgia O'Keeffe, Arthur Dove, John Marin). I u današnjoj suvremenoj umjetnosti poznati su pejzažni radovi umjetnika David Hockney, Per Kirkeby, u nekim slučajevima Ansela Kiefera. Otok Hvar slikaju Josip Vaništa, Celestin Medović, Juraj Plančić, Albert Kinert, ali i mnogi drugi umjetnici. Sam Hvar bio je dom mnogim umjetnicima koji su studirali na zagrebačkoj Akademiji likovnih umjetnosti, u velikoj većini akademskih kipara. Naturalističke tendencije u umjetnosti su dakle stalna pojava, izvor estetskog doživljaja koji uvodi duhovnost u odnosu slikara i prostora.

Izvan sfera umjetnosti otok se može smatrati kao geografski, kulturni i sociološki pojam. U „Mediteranskom brevijaru“ Predraga Matvejevića, pokušava se sažeto, preko njizanja primjera te obrazložiti karakteristike otoka:

> „Otoci su osobita mjesta. Razvrstavaju se na mnogo načina: koliko je koji udaljen od prve obale, kakav je kanal što ga od nje dijeli, može li se prijeći na vesla: tu se najbolje vidi koliko more doista spaja, a koliko razdvaja. Razlikuju se i po izgledu ili dojmu koji odaju: jedni kao da plove ili tonu, drugi kao da su usidreni ili okamenjeni; ovi su samo ostaci kopna, otrgnuti i nedovršeni, oni su se pravovremeno odvojili i postali samostalni, manje ili više dovoljni sami sebi. Neki su u potpunu neredu i rasulu, na nekima je opet sve na svom mjestu tako da se čini kako je tu moguće uspostaviti idealan poredak. Otocima se pridaju ljudska obilježja i raspoloženja: i oni su osamljeni, tihi, žedni, goli, pusti, nepoznati, ukleti, ponekad sretni ili blaženi. Ne raspoređuju se samo po sličnosti nego i po povezanosti. Dva nam obrasca nudi antička podjela: Sporadi i Cikladi u Egejskom moru (nekim su monastičkim bratovštinama, cenobitima, na primjer, takvi rasporedi bili vjerojatno uzorom). Tako su raspoređeni i Balearski otoci s rasutim Pitiuzima, i Jadranski

s Kornatima, i mali Elafitski arhipelag kraj Dubrovnika, kao i onaj od Hyeresa između Lyonskog zaljeva i Azurne obale, preko puta, Kekennah južno od Tunisa, Liparski otoci u Tirenskom moru i Toskanski između Tirenskoga i Ligurskog. Neki stari otoci, Malta na primjer sa svojim viteškim redom, Sicilija sa svojom slavnom prošlošću, možda i Korzika, ne trpe uopćavanja. Najviše su zapostavljeni, više nego jedan oblik krasa, Školjki, osobito oni bez vrtača i pitke vode: ako se ne uključe u kakav priznati arhipelag gube oznaku u protokolu obale, ostaju dovijeka otpadnici, anahoreti.

Otoci često postaju mjestima sabranosti ili smirenja, kajanja ili ispaštanja, izgona ili zatočenja: otud toliki samostani, zatvori i azili na njima, ustanove što ponekad dovode do krajnosti otočni položaj i sudbinu. I oni najsretniji, poput Atlantide tonuli su u more zajedno s gradovima i lukama na njima. Zajednička je osobina većine otoka iščekivanje onog što će se dogoditi. I najmanji među njima čekaju barem brod koji treba pristati, vijesti koje donosi, prizor ili događaj. Otočani imaju više vremena za čekanje nego drugi: čekanje je obilježje njihova vremena. Nekoć se pokapalo mrtve na otocima za koje se vjerovalo da su izvan vremena. Slavna prošlost i taština koja iz nje proizlazi navodili su veće i jače otoke da se natječu s kontinentom, da se mjere s vlastitom epohom. Ne može se točno utvrditi kakvi su uzroci i posljedice takvih pojava na Mediteranu.“

11. O procesu i pogledu na rad

Teško je objasniti što sve zahtjevam od svojih slika. Ono što naslikam nije samo osvrt na nešto vanjsko, već osobni stav prema prirodi slikarstva i produkt procesa koji se intuitivno razvijao. Taj stav ovisi o promjenjivom uvjerenju u umjetnost, na ulogu estetike naspram kognitivnog diskursa, odnos autora naspram djela. Smatrao sam da je prije svega važno analizirati osobni pogled u slikarstvu, pronaći važnosti i privrženosti u izvedbi svojih radova. Analiza slika nadalje obuhvaća osvrt na kompoziciju, upotrebu tonske skale, tehniku i način rada.

Za početak ću pokušati objasniti kompozicijska rješenja. Već sam naveo da su me privlačili suptilni tonski odnosi izvedeni u jednostavnim formama. Forme su statične i plošne prirode, podvrgnute naglašavanju likovnih odnosa na slici. Te jednolične, naredane horizontalne plohe pomažu mi iskazati privrženost ritualu u praksi, želju da se istraže mnogobrojni odnosi odabranog problema. Uzore u kompozicijama nalazim u radovima Giorgia Morandia, Seana Scullya, Marka Rothka, Howarda Hodgina, Paula Kleea i to ne samo zbog njihovog odabira ritma, već naglaska u odabiru kompozicije koja je u svrhu istraživanja intimne likovne problematike. Paul Klee 1922. godine stvara magične kvadrate tražeći princip kojim jednostavna likovna vježba prerasta u kompleksno umjetničko djelo. Ta strategija se nije samo ticala crtačkog i slikarskog dijela već je obuhvaćala i pitanje forme, kompozicije, konteksta i imaginacije. U knjizi „Teorija boja“ Paul Klee ovako predstavlja privrženost koloristićkim odnosima: „Svaka boja počinje od svoga ništa, to jest od vrhunske točke susjedne boje, u početku polako, a zatim sve više rastući dok ne dosegne svoj vrhunac; zatim se polako smanjuje, prema svom ništa, to jest prema vrhunskoj točki susjedne boje.“

Zašto sam ipak zanemario ulogu kontrasta i dinamike? Smatram da je bilo potrebno ograničiti dosta izvedbenih mogućnosti u svrhu jasnije prezentacije zanimacije u radu. Radovi su naslikani uljanim bojama pomiješanim s mnogo voska kojeg bi prethodno kuhao s terpentinom i lanenim uljem. Osim što mi je osjetno smanjio potrošnju boje, vosak je boju činio polutransparentnom i

time davao dojam lazure na slici. Navedenom tehnikom sam se dosta koristio jer je također pojačavala suptilnost u odnosima ploha. Naspram kompozicijskog i tehničkog rješenja, metoda građenja slika se ocrtavala bez nekog jasnog cilja. Većina se slika gradilo istovremeno, kroz čitavu akademsku godinu i problem na jednoj slici bi se rješavao izvodeći onu drugu.

Čitavu sam godinu slikao radove koji bi trebali prije svega odraziti osobnu potrebu za istraživanjem navedenog medija. Rezultat je šest slika za koje smatram da predstavljaju tu potrebu. Naizgled sistematično, ali neodređeno traženje unutar pravila slikarstva. Lav Nikolavjević Tolstoj kaže:

> „Kako bi definirali bilo koju ljudsku aktivnost, neophodno je razumjeti smisao i važnost same aktivnosti. Nadalje je primarno potrebno istražiti djelovanje u aktivnosti, našu ovisnost o njenom smislu, povezanost s efektima koje nudi, ali ne u relaciji užitka koju od te aktivnosti možemo dobiti.“ U daljnjem teksu Tolstoj navodi primjer ljudskog odnosa s hranom, u kojem se hrana predstavlja kao potreba za užitkom, iako joj je primarna funkcija njegovanje ljudskog tjela. Slijedeći isti narativ, bilo bi krivo umjetnost promatrati kroz spektar ljepote, ili bilo koji čin zadovoljenja. Umjetnost se naprotiv, kao i svaka ljudska djelatnost treba shvatiti kao potreba, nešto o čemu je čovjek ovisan kako bi se potpuno ostvario. Umjesto da analiziram gotovo djelo, smatram da je važnije predstaviti unutarnji proces prilikom izvedbe rada.“

U prethodnom sam poglavlju naveo mnogo umjetnika koji su obradili tematiku otoka u svojim radovima. Ipak, jedva mogu reći kako sam se povodio za ikojim od navedenih umjetnika. Cilj je bio doživljaj otoka prenijeti kao moje intimno razmišljanje, kroz tekst pronaći tematiku koja opisuje interes u umjetnosti. Ponavljanje bliskih tonskih odnosa, uvećavanje detalja, male varijacije u kompoziciji pokušavaju prenijeti atmosferu u takvom odnosu. Moram priznati da u pojašnjenju tematike lakše pronalazim uzore u knjigama i pričama jer tekst djeluje puno izravnije pri prijenosu informacija i ulozi poistovjećivanja. Slikaru je prije svega važan osobni odnos sa slikom. Način na koju je tretira govori više od tematike koju slika obuhvaća. Nisam želio tek naslikati motive koje smatram likovno zanimljivima, već prenijeti kako o njima razmišljam. Smatram da se slikarstvo u današnjem vremenu može koristiti u bilo kojem kontekstu, kao medij oslobođen od povijesnih manira i diktata pravaca.

Boris Groys navodi da se „čitava umjetnost oslobodila svoje prijašnje svrhe kao djelatnosti rezervirane za elitne poglede i privatne kolekcije. Umjetnost sada više nego ikad djeluje kao kolektivna težnja za samoizričajem i individualnom spoznajom. Ono što nam ostaje od povijesnog pogleda na umjetnost je mogućnost refleksije i svjesnost o konstantom mjenjanju unutar umjetničkog izraza. U takvim okolnostima i slika može bilo što predstavljati i baviti se problemima unutar sebe“.

Ne želim tek banalno reći da sam privržen svom likovnom i umjetničkom izrazu koliko i lokacijama po kojima sam nazvao radove. Pokušao sam da ta dva fokusa prikazati u koleraciji, dajući tako slikama širi kontekst nastajanja. Detalje priča, dnevne zapise, odabrane fotografije i slike smatram jednako važnim dijelovima ove cjeline. Nadam se da sam napravio nešto neopterećeno tražeći nove načine prezentacije.

Literatura:

- Marin Carić, *Otok*, Naklada cdd, 1977. g.
- Predrag Matvejević, *Mediteranski brevijar*, Grafički zavod Hrvatske, 1990. g.
- Grgo Gamulin, *Povratak na Itaku*, Biblioteka suvremene umjetnosti, Zagreb 1982. g.
- Michel Foucault, *Što je autor*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, listopad 2015. g.
- Marinko Petrić, *Nekoliko podatak o hvarskim škojima u 15. stoljeću*, 2014. g., Izvor: www.hrcak.hr
- Ana Perinić Lewis, Otoci otoka Hvara, Hrvatska Sveučilišna naklada, Zagreb 2017.g
- What is art by Leo Tolstoy https://archive.org
- Paul Klee, *Teorija boja*, www.scribd.com /document/39525868/Paul-Klee
- Fotografije su uzete sa Facebook stranice „Stare razglednice Hvara“, Izvor: https://www.facebook.com/groups/239176300711/